
ԳՐԱԿԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՊՈՍՏՄՈԴԵՐՆԻԶՄԻ ՄԱՍՆԱԿԻ ԴՐՍԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ ԼԵՎՈՆ ԽԵԶՈՅԱՆԻ ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐՈՒՄ

ԴԻԱՆԱ ՄՆԱՅԱԿԱՆՅԱՆ

XX դարի սկզբին մոդեռնիստական մտածողության ձևն արդեն սպառել էր իրեն, և նրան փոխարինելու էր գալիս գաղափարագեղարվեստական աշխարհընկալման մի նոր համակարգ, որն ընդունված է անվանել պոստ-մոդեռնիզմ: Պոստմոդեռնիզմը XX դարի համաշխարհային արվեստի և գրականության եթե ոչ գլխավոր, ապա առաջնային ուղղություններից մեկն է, որը դրսևորվեց նաև կրոնի, փիլիսոփայության և գեղագիտության բնագավառներում և առաջ բերեց բազմաթիվ նշանավոր անուններ ու ստեղծագործություններ: Գրականագետ Ֆաթիմա Բեշուկովան նշում է. «Արվեստի պատմությունը հաստատում է, որ չնայած արվեստի նոր ձևերի հանդեպ եղած բացասական վերաբերմունքին, լինելով էպատաժային, դրանք արդյունքում առաջնային դեր են խաղում գեղարվեստական և գեղագիտական նոր արժեքների ձևավորման հարցում և ստեղծում են այնպիսի նմուշներ, որոնք հետագայում դասական են դառնում»¹: Այդպես, եթե 1970-ական թվականներին պոստմոդեռնիզմը տարածված էր միայն հասարակության փոքր շրջանակներում, ապա մեր օրերում յուրաքանչյուրը կարող է ասել, որ ինքն ինչ-որ չափով պոստմոդեռնիստ է: Տեսաբան Մարինա Կուչմենկոն նշում է. «Այսօր պոստմոդեռնիզմն արդեն ընկալվում է ոչ թե որպես դասական արվեստի հակապատկեր, այլ որպես ինքնուրույն վարվելաձև»²: Լայն առումով պոստմոդեռնիզմը դիտվում է որպես ինքնուրույն ուղղություն, որին բնորոշ է մոդեռնիզմի հետ կապի խզումը, ինչն առավել ցայտուն դրսևորվեց հատկապես գրականության ասպարեզում:

¹ **Бешукова Ф.** Медиакурс постмодернистского литературного пространства, М., 2008, с. 122.

² **Кучменко М.** Постмодернизм в современном литературном пространстве // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 2: Филология и искусствоведение. Выпуск № 2 (121), 2013, с. 14.

Ուսումնասիրողներն ու քննադատները համակարծիք չեն և անգամ իրար հակասող տեսակետներ են առաջադրում գրականության մեջ պոստ-մոդեռնիզմի զարգացման շուրջ, և պոստմոդեռնիստական գրականության գոյությունն անգամ մինչ այժմ որոշ գրականագետների կողմից հարցականի տակ է դրված: Սրան հակառակ որոշ տեսաբաններ էլ նշում են, որ փիլիսոփայական միտքը հիմք է հանդիսացել նոր գեղարվեստագեղագիտական համակարգի ձևավորման համար, և պոստմոդեռնիստական գրականությունը նկարագրում են այն նախորդող ուղղության հետ համեմատության մեջ:

Չնայած մի շարք տարակարծություններին՝ 1970-ական թվականներին պոստմոդեռնիզմը սկսեց իր հաղթարշավը մոդեռն գրականության հիմնական սկզբունքների դեմ կանգնած փիլիսոփաների ու գրողների շնորհիվ: Վադիմ Ռուդենկը սահմանում է. «Պոստմոդեռնիզմը, այդպիսով, վիուվի կոտրված հայելու բեկորների նման մի բան է, որը կոտրվելով ընկավ ամբողջ արվեստի աչքերը և միայն այն տարբերությամբ, որ այդ բեկորները ոչ ոքի չվնասեցին, բայց շատերին շեղեցին ճիշտ ուղուց»³:

Պոստմոդեռնիզմ եզրույթը գրականության վերաբերյալ առաջին անգամ գործածել է գիտնական Իհաբ Հասսանը 1971 թվականին: Պոստմոդեռնիզմի տեսաբանը գրում է. «Պոստմոդեռնիստական գրականությունն իր էությանմբ հակագրական երևույթ է, քանի որ կատարելագործում է գրոտեսկն ու անիրականը, ինչպես նաև գրական տարբեր ձևեր և ժանրեր, որոնք իրենց մեջ կրում են խելահեղություն և աշխարհակործանիչ միտումներ, այդ ամենով հանդերձ կոսմոսը փոխակերպվում է քաոսի: Ըստ այդմ՝ պոստմոդեռնիզմը քաոսի հաստատումն է, և քաոսը պետք է փոխարինի կարգունկանոնին ոչ միայն գրական ստեղծագործության լեզվում, այլ նաև կառուցվածքի և բովանդակության մեջ»⁴: Այս ամենից ելնելով՝ պոստմոդեռնիստական գրականությունը հենվում է առանցքային, էական նշանակություն ունեցող հետևյալ գործոնների վրա.

1. իրոնիա, սև հումոր, խաղային բնույթ,
2. ինտերտեքստայնություն, քաղվածքային գրականություն,
3. տարածաժամանակային խախտում,
4. ներտեքստային տարրերի, ինչպես նաև ժանրային միահյուսում,

³ Руднев В. Словарь культуры XX века. Ключевые понятия и тексты, М., 1998, с. 35.

⁴ Hassan I. The postmodern turn: Essays in Postmodern Theory and Culture», Ohio State University Press, 1987, p. 48.

5. հեղինակի մահվան գաղափար,
6. միջեր և հեքիաթներ,
7. իրականության և երևակայականի անտարանջատվածություն:

Այս և նման այլ հատկանիշների առկայությունն էլ գրական ստեղծագործության մեջ ընդունված է համարել պոստմոդեռնիզմի դրսևորում: Պոստմոդեռնիզմի տեսաբանների կողմից մշակված այս որոշակի առանձնահատկություններն արտացոլում են գտել նաև հայ գրականության մեջ: Անցյալ դարի 90-ական թվականներին՝ Հայաստանի անկախացումից հետո, հայ իրականության մեջ ասպարեզ եկավ գրական նոր սերունդ, որն իր հեղափոխական տրամադրություններով ու գեղագիտական դավանանքով գրական նոր շրջափուլ ձևավորեց, և պատահական չէ, որ բազմաթիվ ստեղծագործողների երկերում նկատվեցին պոստմոդեռնիստական տարրեր: Պետք է նշել, որ այս հարցի շուրջ մի շարք տարակարծություններ կան: Օրինակ՝ Արմեն Շեկոյանը գրում է. «Ես պոստմոդեռնիզմ երևույթը չեմ հասկանում մանավանդ գրականության մեջ և մանավանդ Հայաստանում, որովհետև պոստմոդեռնիզմին պարտադիր պիտի մոդեռնիզմը նախորդած լիներ: Այն, ինչ եղել է մեր սովետական գրականության մեջ, ոչ թե մոդեռնիզմ էր, այլ՝ ընդունված ավանդույթից մի փոքր շեղում»⁵: Այնուամենայնիվ, ակնհայտ է, որ վերանայվեցին համամարդկային արժեքները, և գրական դաշտի առաջատար ներկայացուցիչները, ինտեգրվելով համաշխարհային մտքի առաջընթացին, ինքնաբերաբար «հայտնվեցին» պոստմոդեռնիստական մշակույթի սահմաններում: Այդպիսի հեղինակների շարքում կարող ենք դասել նաև Լևոն Խեչոյանին, ում ստեղծագործություններով, ըստ էության, սկզբնավորվեց անկախության շրջանի հայ գրականությունը:

Խեչոյանի ստեղծագործություններում այս կամ այն չափով հանդիպում են պոստմոդեռնիստական աշխարհընկալմանը բնորոշ որոշ հատկանիշներ, օրինակ՝ տարածաժամանակային խախտում, իրոնիա, սև հումոր, կյանքի հանդեպ հեգնական և խաղային վերաբերմունք, միջերի և հեքիաթային այլ տարրերի գործածում, իրականի և անիրականի անտարանջատվածություն և այլն:

Անդրադառնալով տարածաժամանակային գործոնին՝ նշենք, որ պոստմոդեռնիստական մտածողության մեջ մեծ դեր ունի հայդեգերյան ժամանակային տեսությունը, որում ժամանակը դիտարկվում է որպես մեկ ամբող-

⁵ <http://granish.org/mi-datir/>

ջություն: Ըստ այդմ՝ պոստմոդերնիզմը հրաժարվում է ժամանակի ուղղագիծ ընկալումից, որտեղ անցյալը, ներկան և ապագան հաջորդում են միմյանց, և նախապատվությունը տրվում է ժամանակի շրջանաձև շարժմանը, երբ անցյալը ներկայի միջոցով փոխակերպվում է ապագայի, և ապագան էլ, իր հերթին, անցյալի: Ժամանակային այս շրջապտույտը ստեղծում է մի փակ շրջան, որտեղ ամեն ինչ վերադառնում է սկզբին: Նույն այս երևույթն առկա է նաև Լ. Խեչոյանի «Պատը» պատմվածքում: Հերոսները խմբով որոնում են ոմն Դիլաքյանի, սակայն ինչու՞ են որոնում և սենյակից սենյակ, դահլիճից դահլիճ ու խցից խուց անցնում, իրենք էլ չգիտեն ու միայն գիտեն, որ պետք է շարունակել որոնել. «Չգիտեինք՝ մեզանից առաջինը ով էր, որ մյուսներին տարավ Դիլաքյանին որոնելու, բայց ամեն մեկս հավատում էինք, որ նա գոռաց. «Դեպի արևը գնալ...»⁶: Այս անորոշ շարժումը շարունակվում է ամբողջ պատմվածքի ընթացքում, և խումբը չի դադարում որոնել, սակայն անարդյունք. «Ետիններս դարձանք առաջին, առաջինները՝ ետին»⁷: Միևնույն ժամանակ առկա է պարադոքս, քանի որ շարժումը թվացյալ է, որովհետև այն ոչինչ չի փոխում: Այդպես, օրինակ՝ թվում է, թե հերոսները գնում են առաջ՝ ոչ մի սանտիմետր չնահանջելով, սակայն ինչ-որ պահի հասնում են այնտեղ, որտեղից որ սկսել են՝ այդպես էլ չհասկանալով՝ երբ սկսեցին նահանջել: Ժամանակի շրջանաձև շարժման սկզբունքն առկա է նաև «Դատախազի թաղումը» պատմվածքում: Ազվոր թափորը հայտնվում է փակ շրջանում, որտեղից ելք չկա և հարկավոր է միայն շարժվել առաջ՝ միևնույն ժամանակ հետ ընթանալով: Խեչոյանը գրում է. «Քահանան երգում էր, դատախազին տանում էին, մենք գնում էինք Ազատության փողոցով: Առջևից գնացողներին կանգնեցրին, ասացին. «Այլևս չի կարելի առաջ գնալ, ետ դարձեք, մյուս փողոցով գնացեք»: Ասինք. «Քաղաքի դատախազին պիտի թաղենք»: Ասին. «Պարետային ժամ է»: Դազաղը փոխանցեցին ետ, ու ետինները դարձան առաջին, առաջինները՝ ետին»⁸: Հերոսները ևս գիտակցում են, որ իրենք փակուղում են հայտնվել, սակայն թվացյալ շարժումը շարունակվում է. «Թմբկահարը ասաց. «Ես վերջնականապես հասկացա, ինչքան էլ քայլենք, ուր էլ գնանք, տեղ չենք հասնի: Շրջապտույտ է, կրկին գալու ենք միևնույն տեղը»⁹: Գալիս է մի պահ, որ արդեն պարզ չէ՝ շրջանի որ հատվածում են,

⁶ Խեչոյան Լ. Խնկի ծառեր, Երևան, 1991, էջ 19:

⁷ Նույն տեղում, էջ 20:

⁸ Նույն տեղում, էջ 38:

⁹ Նույն տեղում, էջ 40:

հե՛տ են գնում, թե՛ առաջ և կամ առհասարակ որտեղի՞ց են սկսել: Վերը նշված երկու պատմվածքներում էլ հանդիպում ենք անորոշ ժամանակամիջոցում գտնվող, միմյանց չհասկացող և անելանելի վիճակում մնացած կերպարների, ովքեր փորձում են լաբիրինթոսից ելք գտնել, սակայն փորձելով ճամփա ընկնել՝ միայն դուրս գալու են նույն տեղում: Հաճախ անգամ դժվար է որոշել պատմվածքներում գիշե՞ր է տիրում, թե՛ ցերեկ: «Երկու հրեշտակ» պատմվածքում Խեչոյանը գրում է. «Մանուկը միայն հեղեղատի եզրին, կանգառի ժամանակ, գլխի ընկավ, որ հինգ օր անընդհատ գիշեր է և չի լուսանում»¹⁰: Մեկ այլ՝ «Տենդ» պատմվածքի մեջ գիշերվան անընդմեջ վերագրվում են «հարատև», «չլուսացող», «հավերժական» բառերը, և հերոսներն անդադար փնտրում են իրենց լուսավոր ապագան, սակայն անցյալը, ներկան և ապագան միաձուլված են, և այդ շրջանից ելք չկա: Ժամանակի շրջանաձև շարժման սկզբունքը մեծ դեր ունի պոստմոդեռնիզմի համար, քանի որ պոստմոդեռնիստն ասես միաժամանակ գտնվում է մի քանի հարթությունների վրա և չունի հենակետ, չունի իր սեփական տեսակետը, և նրա գիտակցությունը ևս ճամփորդում է մի քանի իրականությունների միջև: Այս առումով հարկ է նշել, որ խեչոյանական պատմվածքների հերոսները ևս երբեմն գտնվում են իրականի և երևակայականի սահմանում: Ըստ այդմ՝ բնութագրական է հատկապես «Շաբաթ-կիրակի» պատմվածքը: Մահվան շեմին գտնվող հերոսն անցնում է իրականի սահմանը և հայտնվում իր սեփական երևակայության գաղտնարաններում. «...Պոմպակայանի ամբողջ ցանկապատի անվերջանալի երկայնքով ծաղկած դդումի դեղին ծաղիկներով խիտ ծածկված լինելը տեսնելու հետ միաժամանակ՝ առաջին անգամ այլմոլորակայինին տեսավ. փոխնփոխ, վազքից ուժասպառ տղաներին էր օգնում»¹¹: Սյուժեի զարգացմանը զուգընթաց հերոսը թափառում է իր կերտած իրականության սահմաններում՝ զրուցելով այլմոլորակայինի հետ և մերթընդմերթ վերադառնալով իրականի ժամանակահատված, որտեղ տղաները, թղթախաղով զբաղված, մոռացել են իրեն: Այսինքն՝ հերոսը միաժամանակ գտնվում է մի քանի իրականությունների միջև, ինչը բնորոշ է պոստմոդեռնիստական գրականությանը: Իլյա Իլյին իր «Պոստստրուկտուրալիզմ, դեկոնստրուկտիվիզմ, պոստմոդեռնիզմ» աշխատության մեջ գրում է. «...Պոստմոդեռնիստական միտքը հանգել է այն եզրակացության, որ այն ամենը, ինչ ընկալվում է որպես

¹⁰ Խեչոյան Լ., Ձայներ և տեսիլքներ, Երևան, 2006, էջ 225:

¹¹ Նույն տեղում, էջ 211:

իրականություն, իրականում ոչ այլ ինչ է, քան դրա մասին պատկերացումը, որը նաև կախման մեջ է դիտորդի ընտրած տեսակետից, և որի փոփոխությունը հանգեցնում է պատկերացման լիովին փոփոխության: Այսպիսով, մարդու աշխարհընկալումը համարվում է դատապարտված «մոլորիպետապետիվիզմի», այսինքն՝ խճանկարի նմանությամբ և անընդմեջ փոփոխվող՝ իրականության տեսադաշտերի շարքի, որոնք էլ, իրենց հերթին, սակայն արգելակում են էությունն ընկալելու հնարավորությունը»¹²:

Իրականի և երևակայականի միջև սահմանը խախտելով՝ Խեչոյանը հաճախ օգտագործում է նաև միջական և հեքիաթային տարրեր: Օրինակ՝ «Ամբոխը» պատմվածքում հանդիպում ենք ջրահարսերի. «Շրջկենտրոնից ոտքով գյուղ եկողները գիշերով, եթե «Քոռ կամրջի» մոտ երգող ջրահարսների էին հանդիպում ու ընկնում նրանց հմայքի տակ, Մորիկը մի ականթաթթում գյուղից հասնում էր, ջրահարսներին քշում ճահճուտների խորքերը, ազատում «Կորած Ժամի» մոտ սատանաների շուրջկալի մեջ ընկած որսորդներին»¹³: Առեղծվածայինը թափանցում է առաջին հայացքից առօրեական թվացող դեպքերի մեջ, և հաջորդ պահին սովորական կերպարներն ասես վերածվում են անտիկ աշխարհի միջական հերոսների: Ընդ որում՝ Խեչոյանն այնպիսի վստահությամբ է կերտում հեքիաթային այդ պատկերները, որ ականայից ընթերցողը ևս սկսում է հավատալ հերոսների՝ ոչնչով աչքի չընկնող և անգամ մոայլ իրականության մեջ հեքիաթային և միջական տարրերի գոյությանը:

Փորձելով անտեսել գորշ իրականությունը՝ Խեչոյանը դիմում է նաև մեկ այլ հնարի, և պատմվածքներում աչքի են ընկնում կյանքի հանդեպ հերոսների հեզնական վերաբերմունքը և հատկապես, ինչն առավել բնորոշ է պոստմոդեռնիստական աշխարհընկալմանը, իրոնիան և սև հումորը: Վասիլի Ռոզանովն իր «Ակնթարթայինը, 1915 թվական» գրքում գրում է. «Կարևոր է հեզնական վերաբերմունք ունենալ երևույթների նկատմամբ: Հեզնանք... Հեզնանք... Դուք ունե՞ք այն?, օ՛, ուրեմն դուք հեռուն կզնաք»¹⁴: Այս տողերը որպես նշանաբան ընդունելով՝ պոստմոդեռնիզմը ձգտում է հեզնանքի միջոցով ցույց տալ իրականության իրական պատկերը, և մոդեռնիստական դասական հեզնանքին փոխարինելու են գալիս իրոնիան և սև հումորը: Այսինքն՝ եթե դասական ստեղծագործության մեջ ակնհայտ է հեզնականի և լրջության միջև

¹² Ильин И. Постструктурализм, Деконструктивизм, Постмодернизм, М., 1996, с. 89.

¹³ Խեչոյան Լ., նույն տեղում, էջ 78:

¹⁴ Розанов В. Мимолетное. 1915 год, М., 2011, с. 61.

սահմանը, ապա պոստմոդեռնիստական ստեղծագործություններում այդ սահմանը բացակայում է, և ընթերցողը որպես կանոն դժվարանում է ընկալել՝ ինչն է ասված հեգնանքով և ինչը՝ անկեղծ։ Այդպես, օրինակ՝ պոստմոդեռնիստական գրականությանը բնորոշ է սև հումորի և կամ խաղի գործածումը կարևորություն ներկայացնող թեմաների վերաբերյալ, և Խեչոյանի պատմվածքներում ևս ակնհայտ է հեգնական վերաբերմունքը, օրինակ՝ մահվան նկատմամբ։ Հերոսներն այնքան անտարբերությամբ են խոսում մահվան մասին, որ թվում է՝ այն սովորական երևույթ է, և ոչ մի զգացում չպետք է առաջացնի մեր սրտերում։ Օրինակ՝ «Փոխանակություն» պատմվածքում Խեչոյանը գրում է. «Նրանք իրենց «Ուազից» երկու դագաղ հանեցին, մենք էլ՝ մեր, ու գետին չէ, դագաղներին էլ չէ, իրար էինք նայում», ու շարունակում է համր անտարբերությամբ. «Վերադառնում էինք, խաղողի վագերի մեջ հավքը դեռ կանչում էր ժամացույցի պարբերական ճշգրտությամբ։ ...Դեռ ձմեռ էր, բայց տաք, պայծառ ու արևոտ օր էր»¹⁵։ Սակայն կարևոր է ասել, որ հերոսների անտարբերությունը գուցե արտաքին և թվացյալ անտարբերություն է, որը հոգեբանական տեսանկյունից ինքնապաշտպանական նշանակություն ունի։ Գտնվելով մահվան ճիրաններում՝ հերոսները փորձում են ուղղակիորեն անտեսել այն և կամ հեգնանքով քողարկել իրենց առջև ծառացած մահվան սարսափը։

«Սպասում» պատմվածքում ևս Խեչոյանական կերպարները ծաղրում են պատերազմի զոհը դարձած Աղաբեկին և հենց «պատերազմ» ասվածին ամենևին կարևորություն չեն տալիս. «Դատավորն ասաց. «Ուրեմն այսպես... մեղադրյալը գյուղում հայտարարել էր, թե ոտքը կորցրել է Ստալինգրադի պաշտպանության համար, մի ուրիշ անգամ, թե Մոսկվայի պաշտպանության ժամանակ, թե գերմանացին կողքանց ավտոմատի համազարկ է տվել ոտքին, որ ինքը հերոս է... Ուրեմն այսպես, մեր հարցումին և մեր գործին նոր լույս սփռող փաստաթղթերն ասում են. Բեռլինի այսինչ հոսպիտալի բակում թաղված է մեղադրյալի ոտքը, և գիտե՞ք՝ ինչու. սապոն է հարել ոտքը...»։ Դահլիճը ծիծաղում էր... Աղաբեկ տացուս մեր գյուղից քայլելով հասել էր Բեռլին, ոտքը թողել էր այնտեղ։ Մի ոտքով եկել էր գյուղ ու հայտարարել, թե հերոս եմ։ Դահլիճը ծիծաղում էր...»¹⁶։

Խաղը շարունակվում է, և «Տոթ օրը» պատմվածքում հեգնանքով նշվում է. «Սիրելիս, ես քեզ կսպասեմ, մինչև տիրոջ երկրորդ գալուստը, եթե, իհարկե,

¹⁵ Խեչոյան Լ., նույն տեղում, էջ 204։

¹⁶ Խեչոյան Լ., Խնկի ծառեր, Երևան, 1991, էջ 3-4։

մինչև այդ չսատկես...»¹⁷: Խեչոյանն ազատորեն խաղում է մահվան, պատերազմի և անգամ սիրո հետ, ինչը բնորոշ է պոստմոդեռնիստական ուղղությանը: Ումբերտո Էկոն նշում է. «Պոստմոդեռնիզմի՝ որպես «հոգեվիճակի» առավելությունն այն է, որ պոստմոդեռնիստական ընկալման համակարգում կարող ես մասնակցություն ունենալ խաղին, եթե անգամ չես ըմբռնում այն և կամ լիովին լուրջ վերաբերմունք ունես տվյալ խաղի նկատմամբ»¹⁸:

Այսպիսով, կարող ենք նշել, որ Լևոն Խեչոյանի որոշ պատմվածքներում ակնառու են պոստմոդեռնիստական գաղափարախոսությանը բնորոշ հատկանիշներ և, սակայն, մնում է միայն ենթադրել՝ արդյո՞ք հեղինակը միտումնավոր է գնացել այդ քայլին և հայ գրականության ներմուծել պոստմոդեռնիստական տարրեր, թե՞ պարզապես առեղծվածայնության և իրական կյանքի համատեքստում պոստմոդեռնիզմն ինքն է ներխուժել խեչոյանական արձակ: Այնուամենայնիվ, անկախ նրանից, պոստմոդեռնիստակա՞ն են Խեչոյանի ստեղծագործությունները, թե՞ ոչ, անհերքելի է, որ գրողի արվեստը թողնում է հուզական ուժեղ տպավորություն՝ միաժամանակ դրդելով ընթերցողին անվերջ խորհելու:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Հոդվածում դիտարկվում է պոստմոդեռնիստական գրականությանը բնորոշ որոշ հատկանիշների, այն է՝ տարածաժամանակային խախտում, սև հումոր, միֆական տարրերի գործածում, իրականի և անիրականի միջև սահմանի բացակայություն և այլ գործոնների մասնակի դրսևորումն անկախության շրջանի հայ գրականության ներկայացուցիչներից մեկի՝ Լևոն Խեչոյանի պատմվածքներում: Վերջինիս ստեղծագործության ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ Խեչոյանի կերտած առեղծվածայնության և իրական կյանքի համատեքստում պոստմոդեռնիստական աշխարհընկալմանը բնորոշ հատկանիշների շնորհիվ գրողի արվեստը թողնում է հուզական ուժեղ տպավորություն՝ միաժամանակ դրդելով ընթերցողին անվերջ մտորումների:

Քանալի քաներ – պոստմոդեռնիստական աշխարհընկալում, տարածաժամանակային խախտում, սև հումոր, խաղ, միֆ, իրականության և երևակայականի անտարանջատվածություն

¹⁷ Նույն տեղում, էջ 10:

¹⁸ **Эко У.** Заметки на полях «Имени Розы», СПб., 2007, с. 51.

ЧАСТИЧНОЕ ПРОЯВЛЕНИЕ ПОСТМОДЕРНИЗМА В РАССКАЗАХ ЛЕВОНА ХЕЧОЯНА

ДИАНА МНАЦАКАНЯН

В приведенной выше статье рассматриваются некоторые характерные черты постмодернистической литературы, такие как нарушение пространственно-временного континуума, черный юмор, использование мифических элементов, отсутствие границ между реальным и воображаемым, а также частичное проявление других особенностей постмодернизма в рассказах одного из представителей независимого периода армянской литературы Левона Хечояна. Исследование творчества вышеназванного автора показывает, что в хечояновском контексте загадочности и реальности, благодаря особенности постмодернистического мировоззрения, искусство автора производит сильное эмоциональное впечатление, в то же время приводит читателя к бесконечному обдумыванию прочитанного.

Ключевые слова – постмодернистическое мировоззрение, нарушение пространственно-временного континуума, черный юмор, игра, миф, отсутствие границ между реальным и воображаемым.

PARTIAL MANIFESTATIONS OF POSTMODERNISM IN LEVON KHECHOYAN'S LITERARY WORKS

DIANA MNATSAKANYAN

This article considers some postmodern characteristics such as temporal distortion, black humor, mythical elements, indistinct border between fact and fiction and others featured partially in the works of Levon Khechoyan, a representative of Armenian literature of the independence period. The study of Khechoyan's works show that due to the created mythical elements, which make the difference between fact and fiction impossible and other parameters typical of postmodern world perception strong emotional response is provoked making the readers contemplate ever after.

Key words – postmodern life-perception, spatial-temporal distortion, black humour, game, myth, non-differentiation of reality from imagination.